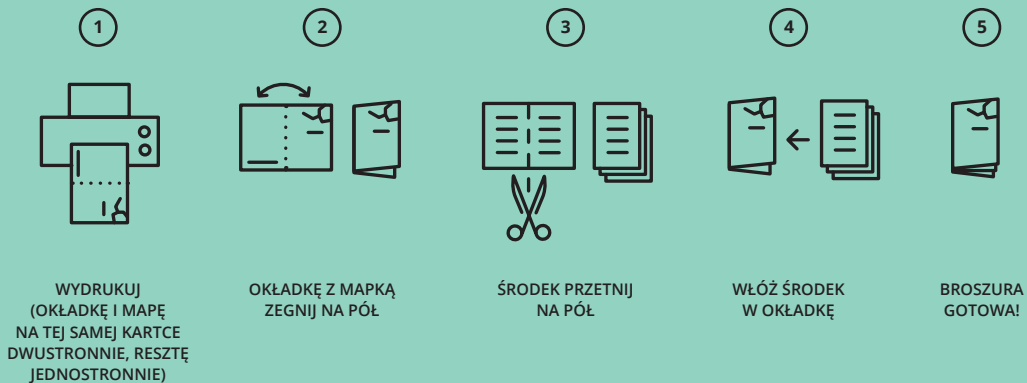

Starówka pod szyldem

Ewa Chrzanowska | Ewa Majdecka

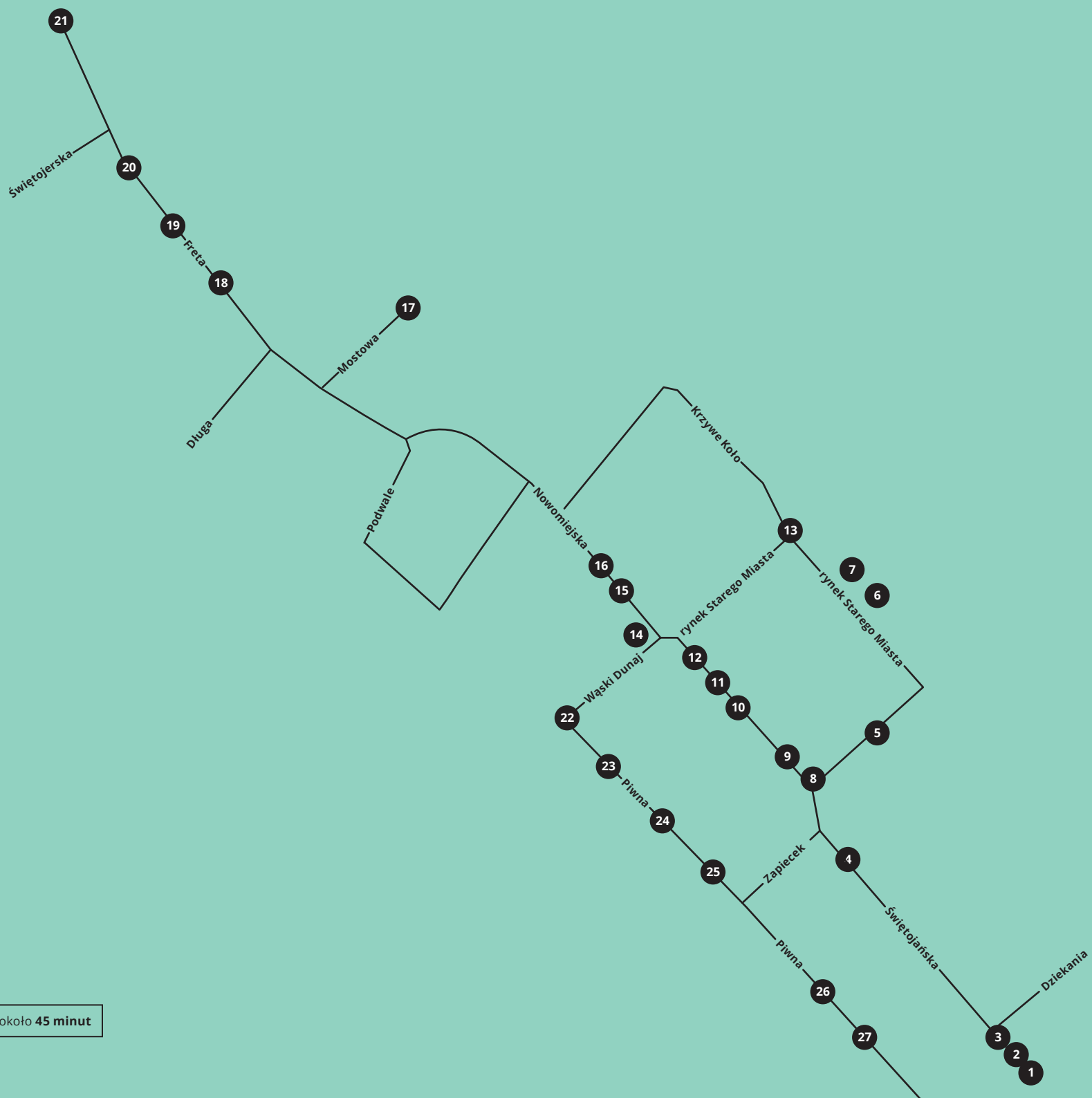

O ile nie zaznaczono inaczej, materiały zawarte w publikacji dostępne są na licencji

Creative Commons Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 3.0 Polska.

Pełna treść licencji dostępna na stronie www.creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/pl

projekt graficzny i skład: vividstudio.pl

czas trwania spaceru: około **45 minut**

Zapraszamy na spacer z głową w chmurach. Chcemy pokazać, że Stare i Nowe Miasto ma do zaoferowania coś więcej niż lody i pocztówki. Liczymy na to, że po tej krótkiej wycieczce stwierdzisz, że Starówka to nie tylko miejsce dla turystów po raz pierwszy odwiedzających Warszawę. Mamy nadzieję, że spacer koncentrujący się na staromiejskich szyldach sprawi, że na nowo będziesz chciał/chciała odkryć to miejsce.

W czasie, gdy dyskusja o reklamach w przestrzeni miejskiej jest bardzo aktualna, proponujemy spacer, podczas którego zobaczysz dyskretny i wyrafinowany sposób na promocję usług zakładów rzemieślniczych, restauracji, kawiarni czy sklepów, które jednocześnie posiadają swoją wyjątkową historię.

O okolicznościach powstawania szyldów pisze pani Kamila Baturó w artykule „Bazyliśzek i inne osobliwości” („Spotkanie z Zabytkami” nr 12/2009): „większość z nich [szyldów – red.] zainstalowano w okresie lat siedemdziesiątych i miało to bezpośredni związek z podjętym w latach 1970-1972 pierwszym programem odnawiania i rewitalizacji warszawskiej Starówki. (...) Ówczesne władze konserwatorskie metodą urzędowej perswazji narzuciły państwowym przedsiębiorstwom oraz nielicznym wówczas prywatnym najemcom użytkującym staromiejskie lokale pewien specyficzny styl reklam, będący świadomą stylizacją i niespotykany w innych rejonach miasta. Należy oddać sprawiedliwość dyrekcjom ówczesnych firm, że nie żałowały pieniędzy zarówno na zamawianie swoich szyldów u znakomitych projektantów, działających w większości pod egidą Państwowego Przedsiębiorstwa „Pracowni Sztuk Plastycznych”, jak i na wykonawstwo wysokiej klasy, jako że projekty realizowane były często w warsztatach metaloplastycznych o wieloletnich tradycjach.”

Spacer rozpoczniemy i zakończymy przy placu Zamkowym. Pierwsze szyldy spotkasz na początku ulicy Świętojańskiej.

Zagadki

1 Szyldy, które przedstawiamy w niniejszym spacerowniku, posiadają już swoją kilkudziesięcioletnią historię. Jednak na Starym i Nowym Mieście obowiązuje zwyczaj, że również nowopowstające restauracje, kawiarnie, instytucje i firmy reklamują się za pomocą szyldów. Czy uda Ci się policzyć wszystkie szyldy, które znajdują się w ciągu ulic Świętojańska, Nowomiejska oraz Freta? Jest ich kilkadziesiąt, ale nie poddawaj się!

fot. Ewa Majdecka | CC BY SA 3.0 Polska

2 W tym spacerowniku zachęcamy do poznania Starówki na nowo. Tym razem z głową do góry! Szyldy służą reklamie, ale na Starym i Nowym Mieście znajdują się nie tylko takie ozdoby kamienic. Czy uda Ci się znaleźć powyższe portale? Wizerunki których zwierząt zdobią inne wejścia w sąsiedztwie tych?

adres aktualny

punkty trasy

1 Okulary

ul. Świętojańska 4/6

Optyk S.M. Kumoń istnieje od 1956 roku i jest pierwszą firmą w powojennej Polsce produkującą oprawki do okularów. W 1979 roku zawieszono szyld projektu inż. Jerzego Majdeckiego. Szybki w okularach były tłuczone przez przejeżdżające ulicą samochody dostawcze nawet kilka razy w roku i za każdym razem uzupełniane. Podczas Mistrzostw Piłki Nożnej Euro 2012 właściciele zakładu umieścili w okularach piłki, lecz niestety bardzo szybko zostały one skradzione.

fot. Wojciech Wiczorek | wszystkie prawa zastrzeżone

2 Sówka w książce

ul. Świętojańska 5

Szyld Zespołu Bibliotek powstał w 1974 roku.

fot. ZeroJeden | CC BY SA 3.0 Polska, źródło: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Warszawa_-__%C5%9A-wi%C4%99toja%C5%84ska_5_-_ZJ001.jpg

3 Rękawiczki

ul. Świętojańska 9

Właściciel pracowni rękawiczek, p. Marian Bąkowski jest członkiem Cechu Kuśnierzy, Kożuszkarzy, Rękawiczników i Garbarzy w Warszawie i od ponad pół wieku tworzy rękawiczki dla pań i panów.

fot. OlekWarszawiak | CC BY SA 3.0 Polska, źródło: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kamienica_-%C5%9A-wi%C4%99toja%C5%84ska_9_wej%C5%9Bcie.JPG

4 Ruch

ul. Świętojańska 31

W latach '70 XX wieku, kiosk z gazetami przejął p. Janina Niciporowicz, a po niej w 1995 roku jej syn p. Andrzej Niciporowicz, który nieprzerwanie stara się zachować charakter tego niespełna 16 metrowego pomieszczenia wypełnionego bieżącą prasą. Co prawda, idąc z duchem czasu, sprzedawane kiedyś żetony do telefonu wymienił na karty startowe i z doładowaniami.

Czy wiesz, że słowo „szyld” pochodzi od niemieckiego „der Schild” oznaczającego tarczę, wywieszkę, ale również daszek?

5 Bazyliszek

Rynek Starego Miasta
5/7

Według legendy bazyliszek mieszkał w piwnicy przy Krzywym Kole. Podobno zabijał ludzi wzrokiem, gdy ktoś na niego spojrzał. Pokonał go młody szewczyk, który zgładził jaszczura jego własnym odbiciem w lustrze.

fot. Olekwarszawiak | CC BY SA 3.0 Polska, źródło: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kamienica_Rynek_Starego_Miasta_5_bazyliszek.JPG

6 Dom Sztuki Ludowej CEPELIA

Rynek Starego Miasta
10

To z tego balkonu znajdującego się nad szyldem na I piętrze, dnia 22 lipca 1953 roku najważniejsi ludzie w PRL z Prezesem Rady Ministrów Bolesławem Bierutem na czele dokonali oficjalnego otwarcia odbudowanej Starówki (a dokładnie kamienic wokół Rynku oraz wzdłuż Piwnej i Zapiecka).

fot. Martuusia2 | CC BY SA 3.0 Polska, źródło: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kamienica_ul._Rynek_Starego_Miasta_10_Warszawa_dz._%C5%9Ar%C3%B3d-mie%C5%9Bcie_Mart2.JPG

7 Zegar

Rynek Starego Miasta
12/14

Szyld zegarmistrza, apteki i krokodyla to najstarsze szyldy na Starym Mieście. Pokazano je 22 lipca 1953 roku, gdy nastąpiło oficjalne oddanie do użytku Rynku Starego Miasta.

Pod koniec XX wieku zegarmistrz opuścił swój warsztat, pozostawił jednak szyld oraz we wnętrzu piękne malowidło z 1953 r. przedstawiające historię zegara. Można je obejrzeć odwiedzając mieszczącą się tam obecnie kawiarnię.

fot. Ewa Chrzanowska | CC BY SA 3.0 Polska

8 Restauracja „U Barssa”

Rynek Starego Miasta
14

Wcześniej swoją siedzibę miało tutaj Państwowe Przedsiębiorstwo Filatelistyczne RUCH i to dla nich krata oraz malowidła przedstawiające pieczęcie pięciu polskich miast zaprojektowane zostały przez Grupę Staromiejską. Przez niektórych uznawana jest za tak ważną dla polskiej metaloplastyki, jak Adam Mickiewicz dla literatury.

„Szyld to nie tylko wizytówka pojedynczego lokalu. Dobrze zaprojektowany, wpisany w architektoniczny kontekst, buduje tożsamość miejsca. Ma ogromny wpływ na to, w jaki sposób postrzegamy przestrzeń, z czym ją kojarzymy. W wielu miastach na świecie stylizowane, ozdobne szyldy – semafore, nawiązujące do lokalnej historii i symboliki, są atrakcją samą w sobie. Warto więc dostrzec potencjał w tego rodzaju informacji.” Aleksandra Stępień, Stowarzyszenie Miasto Moje A W Nim

9 Apteka

Rynek Starego Miasta
17/19

Dekoracyjny szyld semaforowy pokazuje, że w kamienicy Markiewiczowskiej (Drewnów) podobnie jak przed II wojną światową, mieści się apteka.

fot. Ewa Chrzanowska | CC BY SA 3.0 Polska

10 Krokodyl

Rynek Starego Miasta
21/21A

W „Stolicy” z 1953 roku można przeczytać o tym największym Warszawskim Zakładzie Gastonomicznym: „Pod Krokodylem rozsiadł się aż w 5-ciu kamieniczkach (numery 19, 21, 21a, 23 i 25 – po stronie Kołłątaja). Punktem wyjściowym koncepcji tego zespołu – dowiadujemy się od projektanta strony Kołłątaja, inż. arch. Bieńkowskiego – były piwnice pod kamieniczkami. Posiadają one wspólnie zachowane, oryginalne sklepienia gotyckie typu „klasztornego” z pasami i lunetami. Chodziło o to, żeby te sklepienia, jedno z nielicznych u nas zabytków gotyckich, udostępnić, pokazać publiczności. W piwnicach tych urządzono restaurację. (...) Parter zajmuje cukiernia. Z holu z którego prowadzi wejście do piwnic, przechodzi się na lewo na partię do ciastkarni, w głębi do szatni i baru kawowego, zajmującego dwie połączone sale w kamieniczkach 21 i 21a. (...) Widzimy tu okrągły piec ceramiczny z motywem zielonego krokodyla – dzieło art. Huzarskich” (Sadzewicz, M., „Gościna na Ryнку Starego Miasta”, *Stolica* nr 33(295), 16 sierpnia 1953, s.4–5).

11 Kamienica Urbanowska (Anszultowska)

Rynek Starego Miasta
23

Nadal działające Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze. Można tu kupić mapy, przewodniki, pamiątki, pocztówki i moc innych akcesoriów dla turystów.

fot. Ewa Chrzanowska | CC BY-SA 3.0 Polska

„Stosowanie szyldów oraz indywidualnych nazw określających asortyment towarów wprowadziło w życie zarządzenie Ministerstwa Handlu Wewnętrznego z 22 października 1955 r. Do tego czasu były w użyciu niemal wyłącznie wywieszki ustawione w oknach wystawowych.”
Wojeński J., *Szyldy i reklamy sklepowe*, *Kultura Życia Codziennego „WARTA”*, Warszawa 1969

12 Kiosk

Rynek Starego Miasta
25

RUCH ogólnopolska sieć sprzedaży prasy. Obecnie sklep z pamiątkami, ale szyld stanowiący element dużej wiszącej lampy przetrwał.

W latach '50 gdy odbudowywano Stare Miasto, RUCH dowiedział się, że dostanie kilka lokali usługowych dla swoich punktów sprzedaży prasy. Zaprojektowano więc kilkanaście szyldów, z których wybrano 3. Jeden widzimy tu na Ryńku Starego Miasta, drugi przy ul. Piwnej 33 (obok Muzeum Farmacji), trzeci przy ul. Świętojańskiej 3.

fot. Ewa Chrzanowska | CC BY SA 3.0 Polska

13 Kamienne Schodki

Rynek Starego Miasta
26

Szyld wykonany pod koniec XX wieku.

fot. Olekwarszawiak | CC BY SA 3.0 Polska, źródło: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kamienica_Rynek_Starego_Miasta_26_szyld.JPG

14 Kawiarnia Murzynek

ul. Nowomiejska 1/3

Szyld powstał w latach 60-tych XX wieku jako reklama kawiarni. Murzynkiem nazywano wtedy czarną kawę. Lokal prowadziła Warszawska Spółdzielnia Spożywców SPOŁEM.

Obecnie poza kawą serwują tu tradycyjną kuchnię polską, a są znani przede wszystkim z bułek z pieczarkami (według klasycznej receptury sprzed lat).

fot. Malick78 | CC BY SA 3.0 Polska, źródło: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Cafe_%27Murzynek%27_in_Warsaw.jpg?uselang=pl

15 Lapidarium

ul. Nowomiejska 6/8

Scena Letnia w Lapidarium Muzeum Warszawy.

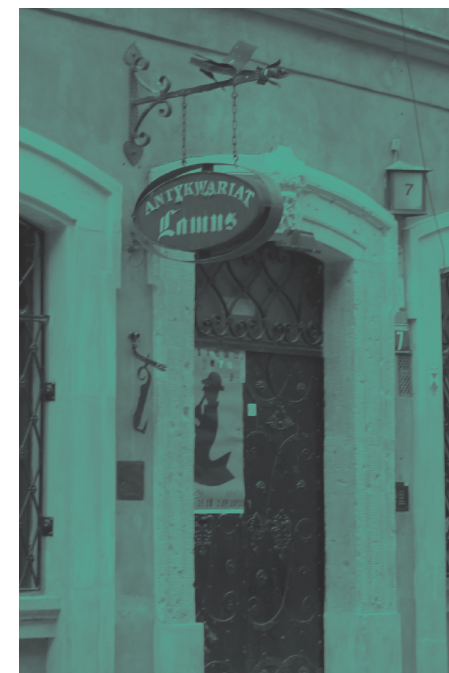
fot. Martuusia2 | CC BY SA 3.0 Polska, źródło: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kamienica_ul._Nowomiejska_6_Warszawa_dz._%C5%9Ar%C3%B3dmie%C5%9Bcie_Obecnie_ul._Nowomiejska_6_na_8_Muzeum_Historyczne_m.st._Warszawy_,_Lapidarium_,_Mart2.JPG?uselang=pl

16 Antykwariat Lamus

ul. Nowomiejska 7

Zajmuje się sprzedażą starodruków, rękopisów, map, grafik artystycznych i dekoracyjnych oraz książek wydanych przed 1945 r.

fot. Martuusia2 | CC BY SA 3.0 Polska, źródło: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kamienica_ul._Nowomiejska_7_Warszawa_dz._%C5%9Ar%C3%B3dmie%C5%9Bcie,_Antykwariat_,_Lamus_,_Mart2.JPG

17 Pod Barbakanem bar mleczny

ul. Mostowa 27
(wejście od
Nowomiejskiej)

„Pod Barbakanem” odwiedził niegdyś sam Dalajlama! Podobno wypił kubek herbaty z mlekiem

fot. Ewa Majdecka | CC BY-SA 3.0 Polska

18 Restauracja Pod Samsonem

ul. Freta 3/5

Restauracja działa nieprzerwanie od 1958 roku. Swoją nazwą nawiązuje do płaskorzeźby pod balkonem, której bohaterem jest Samson rozdierający lwa.

19 Plaster miodu z dzbanem

ul. Freta 7/9

Restauracja i miodosytnia „Pasieka”.

fot. Ewa Majdecka | CC BY-SA 3.0 Polska

20 Szewc i krawiec

ul. Freta 11

Zakład istnieje do dzisiaj i jest prowadzony przez małżeństwo – szewca i krawcową

fot. Ewa Chrzanowska | CC BY-SA 3.0 Polska

„Określenie <<szyld semaforowy>> jest terminem raczej nieformalnym, wynalezionym przez Administrację Domów Komunalnych na użytek korespondencji w sprawie opłat za użytkowanie powierzchni reklamowej (tj. elewacji frontowej). Obejmuje on wszystkie formy szyldów lub reklam umocowanych prostopadle do powierzchni elewacji budynku, a więc nie tylko artystyczne szyldy stylizowane na cechowe, ale również zwykłe plastikowe kasetony.” Kamila Batur, Muzeum Warszawy.

21 Kowadło

ul. Freta 21/23

Pracownia Artystycznej Sztuki Kowalskiej HEFAJSTOS istnieje od 1947 roku i tworzy pod hasłem „Jesteśmy kowalami Waszych marzeń”.

fot. Ewa Majdecka | CC BY-SA 3.0 Polska

„Dawniej rzemieślnicy wystawiali na kiju przed wejściem do zakładu swoje towary, np. szewc wystawiał but, piekarz – bochenek chleba, garncarz – garnek, piwowarzy – gałęzie chmielowe. W wąskich uliczkach kije przytwierdzano prostopadle do elewacji budynku, co gwarantowało lepszą widoczność towaru, a co za tym idzie, przyciągało potencjalnego klienta.” Kamila Batur, Muzeum Warszawy

22 Muzeum

ul. Wąski Dunaj 10

W Kamienicy Szewców znajdziemy Muzeum Cechu Rzemiosł Skórzanych im. Jana Kilińskiego. Cech istnieje od 1383 roku, a zrzeszeni w nim członkowie produkują różnego rodzaju obuwie (miarowe, ortopedyczne), świadczą też usługi naprawkowe obuwia i cholewkarstwo.

fot. Wistula | CC BY, źródło: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:1642011_DSC0019.JPG

23 Karoca z Łańcuta

ul. Piwna 46

Została wykonana dla warsztatu metaloplastycznego Andrzeja Lewandowskiego, dziś już nieistniejącego.

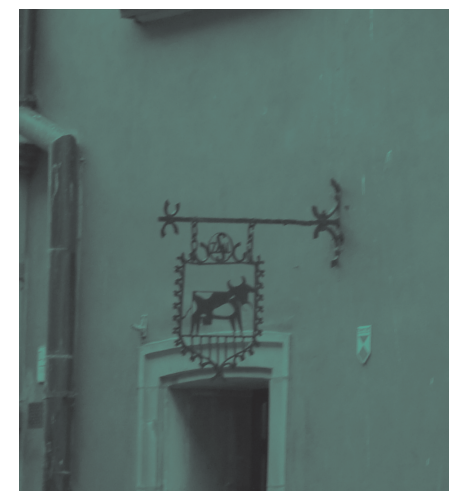
fot. Martuusia2 | CC BY SA 3.0 Polska, źródło: [http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kamienica,_ul._Piwna_46,_Warszawa,_dz._%C5%9Ar%C3%B3dmie%C5%Bcie,_Mart2.JPG](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kamienica,_ul._Piwna_46,_Warszawa,_dz._%C5%9Ar%C3%B3dmie%C5%Bcie,_Mart2.JPG#mediaviewer/File:Kamienica,_ul._Piwna_36,_Warszawa,_dz._%C5%9Ar%C3%B3dmie%C5%Bcie,_Obecnie_ul._Piwna_34_na_36,_Mart2.JPG)

24 Krowa

ul. Piwna 38/38A

Zjednoczona Spółdzielnia Mleczarska miała swój firmowy sklep przy ul. Nowomiejskiej. Szyld w kształcie krowy przy ul. Piwnej jest repliką wykonaną w latach 60. XX wieku, która dekadę wcześniej wskazywała miejsce sprzedaży produktów ZSM.

fot. Martuusia2 | CC BY SA 3.0 Polska, źródło: [http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kamienica,_ul._Piwna_36,_Warszawa,_dz._%C5%9Ar%C3%B3dmie%C5%Bcie,_Obecnie_ul._Piwna_34_na_36,_Mart2.JPG](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kamienica,_ul._Piwna_36,_Warszawa,_dz._%C5%9Ar%C3%B3dmie%C5%Bcie,_Obecnie_ul._Piwna_34_na_36,_Mart2.JPG#mediaviewer/File:Kamienica,_ul._Piwna_36,_Warszawa,_dz._%C5%9Ar%C3%B3dmie%C5%Bcie,_Obecnie_ul._Piwna_34_na_36,_Mart2.JPG)

25 Muzeum Farmacji

ul. Piwna 31/33

Muzeum Farmacji im. Antoniny Leśniewskiej (obecnie filia Muzeum Warszawy) wcześniej syrenka w ażurowym kartuszu dawnego salonu piękności „Izis” przeglądała się w lusterku, jednak na początku XXI wieku, Muzeum Farmacji zwróciło się zapytaniem do Konserwatora Zabytków, czy może zamienić lusterko na węża Eskulapa, symbol medycyny i farmacji. Zgoda została wyrażona i syrenka straciła lusterko, a zyskała złocistego węża.

fot. Martuusia2 | CC BY SA 3.0 Polska,
źródło: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kamienica_ul._Piwna_33,_Warszawa,_dz._%C5%9Ar%C3%B3dmie%C5%9Bcie,_Obecnie_ul._Piwna_31_na_33,_Mart2.JPG

26 Dom Książki (obecnie antykwariat)

ul. Piwna 20/26

„Syrenka warszawska z XII wieku” to szyld wykonany przez rzeźbiarkę Marię Owczarczyk w 1972 roku. Od tego czasu artystka była wielokrotnie proszona o „reperowanie” syrenki, która w wyniku kolizji z przejeżdżającymi ul. Piwną śmieciarkami, czy innymi wysokimi samochodami dostawczymi traciła tarczę, rękę lub była deformowana i wymagała natychmiastowej „reanimacji”.

fot. Zerojeden | CC BY SA 3.0 Polska, źródło: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Warszawa_Piwna_20.jpg

27 Szewc

ul. Piwna 13

W małym zakładzie przywita Was sympatyczny szewc i uratuje Wasze sfatygowane buty.

fot. Ewa Chrzanowska | CC BY-SA 3.0 Polska

„Udaną grupę stanowią „wywieszki” (autentyczne, niestety, nie zachowały się) jak zegar po stronie Barssa, „Bazyliśzek”, znak apteki na stronie Kołłątaja, szewc i rzeźnik na ul. Piwnej. (...) Ogólnie biorąc stwierdzić można, że nowa kowalszczyzna, mimo pewnych usterek i niezupełnie jednolitego poziomu wnosi wiele wartości dekoracyjnych i jest rzeczywistą ozdobą architektury staromiejskiej.” (Sulmierska, M., Żaryn S. „Metaloplastyka Traktu Starej Warszawy”, Stolica nr 35 (297), 30 sierpnia 1953, s.7)

